

БЪЛГАРСКА ТЪРГОВСКО-ПРОМИШЛЕНА ПАЛАТА

ул. Парчевич 42
София 1000
тел.: (02) 987 26 31
факс: (02) 987 32 09
телекс : 22 374
E-mail: bcci@bcci.bg

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Бж. № 4/к.д.2/2000
Дата 10.03.2000

БЪЛГАРСКА ТЪРГОВСКО-ПРОМИШЛЕНА ПАЛАТА
Изх.№ 346
гama 10.03.2000

**ДО
ПРОФ. ЖИВКО СТАЛЕВ –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

На вниманието

на г-н Сталев

ОТНОСНО: ВАШ № 4/к.д.2/2000 от 22.02.2000 г.

13.03.2000

Бж

УВАЖАЕМИ Г.-Н ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание определение от 22.02.2000 год. на Конституционния съд, приложено към настоящото предоставяме становището на Българската търговско-промишлена палата по искането на група народни представители от 38-то Народно събрание за обявяване на противоконституционност на разпоредби от Данъчно-процесуалния кодекс.

Приложение: по текста

С уважение,

**Божидар Божинов-
председател на БТПП**

п р и л о ж е н и е

I. ПО ЧЛ. 8

Конституционните текстове имат непосредствено действие, поради което всеки народен представител може да реализира безусловно правото си на законодателна инициатива на основание чл. 87, ал. 2.

Текстът на чл. 8 не създава пречки за упражняване на правомощията по чл. 87 ал. 1 от Конституцията, тъй като липсата на оценка на Министерството на финансите и/или на становище от данъчната администрация не лишава и не може да лиши народните представители от възможността да реализират посоченото право.

В подобен смисъл са мотивите към решения на Конституционния съд №№ 2/30.01.1997 год. и 4/17.05.1995 год., постановени по аналогични казуси.

Предвид изложеното считаме, че чл. 8 от Данъчно-процесуалния кодекс (ДПК) е съобразен с Конституцията.

II. ПО ЧЛ. 14, АЛ. 2

Публичната собственост се различава от частната не само по субект, но и по предназначението си. Тази собственост задоволява обществени интереси и всеобщата полза от нея е толкова голяма, че конституционният текст на чл. 18 гарантира ползването ѝ от всички. Тази гаранция е регламентирана и на законово ниво (Закон за държавната собственост, Закон за общинската собственост и др.), вкл. и в чл. 14, ал. , от ДПК.

В условията на пазарно стопанство, на държавата и общините също е предоставена възможността да притежават частна собственост — за стопанска инициатива и участие в оборота. Такъв вид собственост притежават и държавните и общински предприятия, преобразувани в еднолични дружества с ограничена отговорност, или в акционерни дружества (в такъв смисъл реш. № 19/23.12.1993 год., реш. № 4/11.03.1998 год. и др. решения на Конституционния съд).

Разглежданият текст от ДПК дава възможност със закон да се предвиди частните държавни и общински вземания да се събират по привилегирания ред, регламентиран с този кодекс С това ДПК създава предпоставка да се поставят в нееднакви условия за стопанска дейност субектите, притежаващи частна държавна или общинска собственост спрямо субектите притежаващи частна собственост, което противоречи на конституционния текст на чл. 19, ал. 2. В такъв дух са мотивите на Конституционния съд по реш. № 10/1996 год., постановени по аналогична на разглежданата хипотеза.

Предвид изложеното считаме, че е противоречи на чл. 19, ал. 2 от Конституцията разпоредбата на чл. 14, ал. 2 от ДПК относно израза “освен в случаите, когато изрично със закон е предвидено те да се събират по реда на този кодекс”.

III. ПО ЧЛ. 45, АЛ. 5

Смисълът и духът на чл. 56 от Конституцията е да гарантира правото на защита на всеки гражданин в нормалните човешки възможности. В случаите, когато гражданинът за определен период от време обективно е бил лишен от подобни възможности, поради особени непредвидими събития, тази защита следва да му бъде осигурена. В посочения смисъл са и разпоредбите на чл. 37 и от ГПК, чл. 25 от ЗАП и др. Нещо повече - те дават възможност и за обжалване при неуважена молба за възстановяване на срок.

Разглежданият текст от ДПК лишава заинтересуваното лице от възможността да поиска възстановяване на посочените срокове, когато:

- сроковете се отнасят за подаване на жалби против данъчни актове, с които се определят, изменят или прихващат данъчни задължения, както и актове, с които се отказва изцяло или частично възстановяването на внесени данъци, или други суми;
- сроковете са пропуснати, поради особени непредвидени обстоятелства.

Може със сигурност да се заключи, че с ал. 5 на чл. 45 се засягат сериозни интереси на заинтересуваното лице, което е било в обективна невъзможност да ги защити в определения законов срок. Като му се отнема възможността да иска възстановяване на срока, заинтересуваното лице се лишава от конституционното си право на защита.

Предвид изложеното считаме, че чл. 45, ал. 5 от ДПК противоречи на чл. 56 от Конституцията.

IV. ПО ЧЛ. 71

Чл. 120, ал. 2 от Конституцията допуска необжалваемост на определени административни актове, изрично посочени в закон. От тази формална гледна точка разглежданият текст е конституционносъобразен.

От друга страна посочените в чл. 71 необжалваеми административни актове касаят предимно вътрешната организация на данъчната ревизия, поради което текстът е в границата, ненакърняваща обществения интерес.

В подобен смисъл са и реш. №№ 18/14.11.1997 год., 5/18.02.1997 г., реш. По к.д. №№ 13/1993, 9/1995, 18/1995 г. на Конституционния съд.

Текстът на чл. 71 от ДПК не противоречи на Конституцията.

V. ПО ЧЛ. 87, АЛ. 2, Т. 3

Писмените обяснения (становища) на трети лица са утвърдени процедурни средства, както в съдебното производство, така и извън него (ГПК, НПК, ЗАНН и пр.).

Регламентираните в разглеждания текст обяснения не нарушават правото по чл. 56 от Конституцията, тъй като съществуват законови гаранции за защита срещу съзнателно потвърдената от третото лице неистина, или затаената от него истина. Това са:

- текстът на ал. 3 от същия текст;
- правото на съдебно обжалване на ревизионния акт, вкл. и на обясненията на третите лица, върху които той е обоснован.

По изложените съображения считаме, че чл. 87, ал.2, т. 3 от ДПК не противоречи на Конституцията.

VI. ПО ЧЛ. 106, АЛ. 1, ЧЛ. 241, АЛ. 3, Т.Т. 2 И 3:

Според чл. 119, ал. 1 от Конституцията правораздаването се осъществява от съдебната власт. Дейностите по претърсване и изземване, предвидени в Наказателно-процесуалния кодекс са част от правораздавателната дейност, тъй като те са един от етапите при решаването на правни спорове. (реш. № 14/30.09.1999 на Конституционния съд). Поради това, по смисъла на цитирания конституционен текст, тези дейности са от компетентността на съдебната власт - на съда и на предварителното производство, чиито органи са следователите — също част от съдебната власт - чл. 133 и следв. във връзка с чл. 172 от НПК, чл. 58, ал. 4 от Закона за съдебната власт и др. Допуснатите от НПК трети лица в тези действия (т.н. поемни лица) имат много ограничени и строго определени права и задължения.

Предоставянето на данъчните органи на правомощия, които, макар да са част от предварителното производство са от компетентността на съдебната власт е разпореждане, което противоречи на чл. чл. 8 и 119, ал. 1 от Конституцията. Конституцията изключва изобщо възможността на несъдебни органи да бъдат възлагани (самостоятелно, или заедно с органите на съдебната власт) правораздавателни функции. Това особено важи за органи, които спадат към изпълнителната власт (каквито са данъчните служби), защото са органи на администрацията (реш. № 22/24.09.1998 год. на Конституционния съд).

БТПП счита, че чл. 106, ал. 1 и чл. 241, ал. 3, т.т. 2 и 3 от ДПК противоречат на чл.чл. 8 и 119, ал. 1 от Конституцията.

VII. ПО ЧЛ. 108 И ЧЛ. 109, АЛ. 7

В Конституцията няма разпоредба, която да забранява законовите презумпции. Очевидно е, при това положение, че такива презумпции са допустими, в случаите, когато те не нарушават прогласени конституционни принципи.

Разглежданите текстове не противоречат на чл. 4, 56 и 57 от Конституцията, тъй като не нарушават принципите на правната държава, правото на защита и не допускат злоупотреба с право. Разпоредбите създават една законова, но оборима по съдебен ред презумпция и същевременно възлагат доказателствената тежест върху данъчния субект по силата на правилото на чл. 128, ал. 1 от ГПК. Всъщност между чл. чл. 108, 109, ал. 7 от ДПК и чл. 128, ал. 1 от ГПК има пълен синхрон.

По изложените съображения посочените текстове от ДПК не са противоконституционни

VIII. ПО ЧЛ. 110, АЛ. 2, ЧЛ. 118, АЛ. 2 И ЧЛ. 127, АЛ. АЛ. 1, 2, 3

Текстовете на чл. чл. 110, ал. 2 и 127, ал. 1 регламентират изпълняемостта на административния акт, без да отнемат възможността за съдебно обжалване на акта. Нашето законодателство допуска такова принудително изпълнение преди тяхното обжалване и за други актове (чл. 237 от ГПК), от гледна точка на бързо реализиране на вземанията:

- установени в относително стабилен документ — в съдебен акт, нотариално заверен документ и др. под.;
- пряко, или косвено свързани с по-голям обществен интерес — в полза на банки, здравно-осигурителна каса и др.

Видно е, че особената значимост на въпроса за бързо събиране на определени вземания е мотивирала законодателя да регламентира тяхното предварително изпълнение, без да се отнема конституционното право на защита по чл. 56.

Разпоредбите на чл. чл. 118, ал. 2 и 127, ал. 2 регламентират предпоставки за спиране на изпълнението, които стойностно са еквивалентни на сумата по изпълнението. Това също е продиктувано от съображението за гарантиране събираемостта на вземане, което е в широк обществен интерес, тъй като в течение на продължителната съдебна процедура данъчният субект може да намали, или съвсем да изключи възможността за реализиране на задължението си към държавата.

По изложените съображения БТПП счита посочените по-горе в т. VIII текстове от ДПК са конституционносъобразни.

Отделен е въпросът, че нормите на чл. 127, ал. ал. 2 и 3 не синхронизират с тези в чл.чл. 250 и следв. от ГПК. Разбира се, тази теза може да се защити с аргумента, че ДПК е специален нормативен акт по отношение на ГПК. Макар и да няма отношение към конституционното дело, считаме че в случая не е спазено изискването на чл. 3, ал. 1 от Закона за нормативните актове и че материята на съдебното производство по актовете на чл. 237, б. “и” от ГПК следва да бъде изцяло регламентирана в ГПК.

IX. ПО ЧЛ. 121, АЛ. 3 ОТ ДПК

Конституционният съд нееднократно се е произнасял, че “чл. 120, ал. 2 in fine от Конституцията е изключение и следва да се тълкува и прилага ограничително” (реш. № 18/14.11.1997 год.). Това изключение “задължава Народното събрание да се възползва от него само когато са налице достатъчно сериозни и основателни причини. Противното би означавало да се обезмисли принципът на съдебно обжалване на административните актове. Ето защо Конституционният съд е компетентен да преценява във всеки конкретен случай доколко законодателната целесъобразност се упражнява в конституционно установените граници“ (така също и реш № 7/19.06.1995 г. на Конституционния съд).

В разглеждания текст с употребения израз “или частично” законодателят лишава данъчното лице от защита на основно и значимо негово право и създава условия за злоупотреба на данъчната администрация при упражняване на нейните права по гл. XXII от ДПК: с минимално частично уважаване на жалбата в отделен нейн пункт данъчният директор лишава данъчния субект от защита пред съда по този пункт.

Чл. 121, ал. 3 от ДПК в частта на израза “или частично” противоречи на чл. 56 и 57, ал. 2 от Конституцията.

X. ПО ЧЛ. 136

Понятието “публично вземане” е регламентирано в чл. 13, ал. 2 от ДПК. Като вид публично вземане е определено това за данъци и мита.

В гл. XI от ДПК се нормира реда за обжалване само на данъчните ревизионни и другите данъчни актове, както и на митническите актове, с които се определят данъчни задължения.

Следователно извън обсега на гл. XI остават другите публични държавни и общински вземания, регламентирани в чл. 13, ал. 2. В този смисъл хипотезата на чл. 136 е напълно конкретизирана и не може да става дума за противоречието ѝ с чл. чл. 4 и 56 от Конституцията.

XI. ПО ЧЛ. 156, АЛ. 3

Изтичането на погасителната давност погасява правото на иск на кредитора, но не и субективното право. Затова длъжникът може да погаси свое задължение, въпреки изтеклата давност за събирането му (чл. 118 от ЗЗД), а кредиторът може с едностранно изявление да извърши извънсъдебно прихващане на свое погасено по давност вземане от друго лице срещу задължение на същото лице (чл. 103, ал. 2 от ЗЗД).

Разпоредбата на чл. 156, ал. 3 от ДПК почива на посочения по-горе принцип, поради което БТПП не приема, че тя притиворечи на правилата на правовата държава (чл. 4 от Конституцията).

XII. ПО ЧЛ. 158-ЧЛ.160 И ЦЯЛАТА ГЛАВА “КОНКУРЕНЦИЯ”

Считаме, че чл. 157, ал. 5, и всички следващи свързани с тази алинея текстове на чл. чл. 158, 159 и 160 нарушават конституционните принципи за разделение на властите (чл. 8) и за изключителната компетентност на съдилищата да правораздават (чл. 119):

Изпълнителното производство е етап в правораздаването, в изключителните правомощия на съдия-изпълнителите, които са част от единната съдебна система (чл. 149 от Закона за съдебната власт). Предоставянето на част от техните правомощия на Агенцията за държавните вземания (създадена като агенция на изпълнителната власт — чл. 84 от Закона

за събиране на държавните вземания) е в противоречие с посочените по-горе конституционни текстове.

Тук могат да бъдат изтъквани съображения, подобни на тези изложени по-горе при разискването на чл. 106, ал. 1 и чл. 241, ал. 3, т.т. 2 и 3 от ДПК, както и да се извърши позоваване на практиката на Конституционния съд - реш. № 22/24.09.1998 год.

Чл. 157, ал. 5, чл. 158, чл. 159 и чл. 160 от ДПК са в противоречие с чл. чл. 8 и 119, ал. 1 от Конституцията.

XIII. ПО ЧЛ. 163, АЛ. 3, 5 И 6

По разглежданите текстове аргументите на становището на БТПП са идентични с тези, посочени по-горе в т. VIII.

Поради това БТПП счита, че чл. 163, ал. 3, 5 и 6 от ДПК не противоречат на Конституцията.

XIV. ПО ЧЛ. 172, АЛ. 2, Т.Т. 1, 2, 3 И 4

Във връзка с конституционносъобразността на допускането на предварителното изпълнение на данъчния акт и на основанията по ДПК за спиране на изпълнението БТПП изложи своето становище по-горе в т. VIII. (чл. 172, ал. 2, т. 1 от ДПК). Идентично е и становището на БТПП в случая, когато данъчното задължение е определено въз основа на подадена от данъчния субект декларация, или на данъчно съобщение (чл. 172, ал. 2, т. 2 и т. 3), тъй като съгл. чл. 60, ал. 3, във връзка с чл. 57, ал. 4 от ДПК тяхното обжалване става по реда на обжалването на данъчните актове.

Ето защо БТПП счита, че чл. 172, ал. 2, т.т. 1, 2, 3 и 4 от ДПК са съобразени с Конституцията.

XV. ПО ЧЛ. 186, АЛ. 1

Тъй като текстът регламентира извършването на изпълнителни действия (които са част от правораздавателната дейност в изключителна компетентност на съдебните органи) от Агенцията за държавните вземания, (която е орган на изпълнителната власт) БТПП счита, че разпоредбата противоречи на Конституцията (чл. чл. 8 и 119) по съображенията, изложени по-горе в т. XII.

Разпоредбата на чл. 186, ал. 1 от ДПК следва да бъде обявена за противоречаща на чл.чл. 8 и 119, ал. 1 от Конституцията.

XVI. ПО ЧЛ. 186, АЛ. АЛ. 3, 6 И 7

В искането за обявяване на противоконституционност на чл. 186, ал. 3 не се излагат конкретни съображения по този текст и БТПП не намира основания за неговата неконституционносъобразност.

Изключването на приложимостта на общата процедура по чл. 706, ал. ал. 1-3 от ТЗ (в чл. 186, ал. 6 от ДПК) по отношение на:

- публичните вземания е продиктувано от съображението за гарантиране събираемостта на вземане, което е в широк обществен интерес (аргументи, изтъкнати по-горе в т. VIII);
- частните държавни и общински вземания е противоконституционно, по съображенията, изложени по-горе в т. II.

Чл. 186, ал. 7 от ДПК в частта на думата “публичният” противоречи на чл. чл. 8 и 119, ал. 1 от Конституцията, по съображенията, изложени по-горе в т.т XII и XV.

Ето защо БТПШ счита, че следва да бъде обявена неконституционносъобразността (чл.чл. 8, 19, ал. 2, и 119, ал. 1 от Конституцията) на чл. 186, ал. 6 от ДПК в частта на израза “и тези частни държавни вземания, чиито принудително събиране се извършва по реда на публичните” и на чл. 186, ал. 7 от ДПК в частта на думата “публичният”.

XVII. ПО ЧЛ. 189 АЛ. АЛ. 1 И 2

Ал. 1 на текста противоречи на чл. чл. 8 и 19, ал. 1 от Конституцията по съображенията, изложени по-горе в:

- т.т. XII и XV във връзка с правомощията за извършване на изпълнителни действия от публичния изпълнител и
- т. VI във връзка с правомощията на данъчната администрация да извършват претърсване.

БТПШ не намира основания за противоконституционност в ал. 2 .

Поради това считаме, че противоречи на Конституцията (чл.чл. 8 и 19, ал. 1) само текстът на ал. 1 от чл. 189 от ДПК.

XVIII. ПО ЧЛ. 228, АЛ. 4

Обжалването на размера на публичното задължение се извършва по реда на чл. 117 и следв. от ДПК в срока за доброволно изпълнение и преди започване на принудителното изпълнение. Поради това правно издържано е при обжалването на действията по принудителното изпълнение да не може отново да се обжалва размерът на задължението. Противното би лишило от необходимата им стабилност административните и съдебни решения във връзка с обжалване на размера. Именно чрез възприетия подход ДПК отговаря на конституционните изисквания на чл. 4.

Неоснователен е мотивът в искането за обявяване на противоконституционност, че данъчният акт и данъчното съобщение не подлежат на обжалване, тъй като точно в обратен смисъл са текстовете на чл. 60 , ал. 3 и чл. 117 и следв. от ДПК.

Предвид гореизложеното считаме, че разпоредбата на чл. 228, ал. 4 от ДПК не противоречи на Конституцията.

XIX. ПО § 3 ОТ ПЗР НА ДПК ОТНОСНО СЪЗДАДЕНИЯ ЧЛ. 85, АЛ. 1, Т. 2 В ЗАКОНА ЗА СЪБИРАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ВЗЕМАНИЯ

По отношение на конституционността на разпоредбите, регламентиращи възможността да се събират частни държавни вземания по реда на публичните вземания, БТПП изложи своето становище по-горе в т.т. II и XVI.

Ето защо считаме, че § 3 от ПЗР на ДПК противоречи на чл. 19, ал. 2 от Конституцията в частта на следния израз в създадения чл. 85, ал. 1, т. 2 в Закона за събиране на държавните вземания: "чието принудително събиране се извършва по реда на публичните вземания".

XX. ПО § 3 ОТ ПЗР НА ДПК ОТНОСНО СЪЗДАДЕНИЯ ЧЛ. 85, АЛ. 1, Т. 3 В ЗАКОНА ЗА СЪБИРАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ВЗЕМАНИЯ

По изложените вече съображения в т.т. II, XVI и XIX считаме, че следва да бъде обявен противоконституционността (чл. 19, ал. 2 от Конституцията) израз "чието принудително събиране се извършва по реда на публичните вземания" в създадения с § 3 от ПЗР на ДПК член 85, ал. 1, т. 3 в Закона за събиране на държавните вземания.

XXI. ПО § 3 ОТ ПЗР НА ДПК ОТНОСНО СЪЗДАДЕНИЯ ЧЛ. 87, АЛ. АЛ. 3 И 4 В ЗАКОНА ЗА СЪБИРАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ВЗЕМАНИЯ

Разискванията по този текст са аналогични на тези в т.т. II, XVI, XIX и XX.

По вече изложените съображения становището на БТПП по чл. 87, ал. ал. 3 и 4 от Закона за събиране на държавните вземания, създадени с § 3 от ПЗР на ДПК е, че те противоречат на чл. 19, ал. 2 от Конституцията.

XXII. ПО § 16 ОТ ПЗР НА ДПК, С КОЙТО СЕ ДОПЪЛВА ЧЛ. 638, АЛ. 1 ОТ ТЗ

С допълването на посочения текст от ТЗ се дава възможност да не се спират изпълнителните производство върху наложени обезпечения за публични вземания срещу длъжник, за когото има открито производство по несъстоятелност.

БТПП счита, че разпоредбата не противоречи на Конституцията, по съображенията, изложени по-горе в т.т. VIII и XVI.